Dünyanın Tozu

Yunus Emre ve Anadolu Bilgeliğinin
İzinde Bir Roman

JACQUES LACARRIÈRE

NOUS

— Aklın Yolu Çoktur —

NOUS | 5

Dünyanın Tozu

Jacques Lacarrière

La poussière du monde

© Éditions Robert Laffont, Paris, 1997
© Nous Kitap, 2026

Çeviren: Nihan Özyıldırım
Editör: Oğuz Tecimen
Son Okuma: Ramazan Kılınç
Kapak Görseli: Abidin Dino
Kapak Tasarımı: İlknur Muştu
Sayfa Tasarımı: Ecem Bozbay

ISBN: 978-625-92741-4-0

Birinci Basım: Kasım 2026

Baskı: Usta Ofset
Cilt: Buluş Mücellit
Matbaa Sertifika No: 81034

NOUS KİTAP
Koridor Yayıncılık'ın tescilli markasıdır.
Yayın Yönetmeni: Oğuz Tecimen

Ömerli Mah. Harmantepe Cad. No: 17 Kat: 4 Arnavutköy / İstanbul
Yayınevi Sertifika No: 49242 | www.nouskitap.com.tr

Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Éditions Robert Laffont ve Atlas Publishing Lab aracılığıyla Koridor Yayıncılık'a aittir.

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının izni olmaksızın çoğaltılamaz, kaynak göstererek alıntı yapılabilir.

DÜNYANIN TOZU

Yunus Emre ve Anadolu Bilgeliğinin
İzinde Bir Roman

JACQUES LACARRIÈRE

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
Nihan Özyıldırım

NOUS

JACQUES LACARRIÈRE

(1925-2005) Fransız yazar, gezgin, şair, çevirmen. Sorbonne Üniversitesi'nde hukuk ve klasik edebiyat öğrenimi gördü. 1947'de bir tiyatro topluluğuyla gittiği Yunanistan bütün hayatında belirleyici oldu. 1950'de Fransa'dan yürüyerek Hindistan'a gitmek üzere yola çıksa da yolculuğunu Yunanistan'da noktaladı. 1952-1966 yılları arasında düzenli olarak bu coğrafyada yaşadı; Girit ve Athos Dağı'ndaki deneyimlerinden ilk kitabı *Mont Athos, montagne sainte* (1954) doğdu. Azizler ve münzeviler konusundaki araştırma ve gezilerinden hareketle *Les Hommes ivres de Dieu* (1961) ve *Les Gnostiques* (1973) adlı kitapları yazdı. Herodotos, Sophokles, Seferis, Elitis ve Ritsos'u Fransızcaya çevirdi. 1967'de askeri darbe nedeniyle Yunanistan'dan ayrılıp Burgonya'da Sacy köyüne yerleşti. 1971'de Fransa'yı boydan boya yürüdüğü seyahatini *Chemin faisant* (1973) adıyla kitaplaştırdı. Yunanistan yıllarının birikimi olan eseri *L'Été grec* (1976) geniş bir okur kitlesine ulaştı. Aynı yıl tiyatro oyuncusu Sylvia Lipa ile evlendi. İçsel ve gündelik yaşama dair şiirsel metinlerden oluşan *Sourates*'ın (1982) ardından ilk romanı *Marie d'Égypte* 1983'te yayımlandı. Külliyatı için 1991 yılında Fransız Akademisi Büyük Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü. Anadolu dervişliği ve Yunus Emre konusunda araştırma ve gezilerinin ürünü olan romanı *Dünyanın Tozu* 1997'de yayımlandı. Daha sonra da geniş bir yelpazede gezi, tarih, mitoloji, sanat metinleri yazmaya devam etti. Hayat felsefesini "evini asla yanında taşımamak ve gerektiğinde başkalarının evinde yurtlanmayı öğrenmek" diye özetleyen Lacarrière 17 Eylül 2005'te Paris'te vefat etti, külleri Yunanistan'ın Spetses Adası açıklarında denize bırakıldı. Mirası ve eserleri *Chemins faisants* (Jacques Lacarrière'in Dostları Derneği) tarafından yaşatılmaya devam ediyor: cheminsfaisant.org

Nihan Özyıldırım

1972'de Ankara'da doğdu. Tevfik Fikret Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. Kitap çevirmeni ve kitap editörü olarak çalışıyor. Çevirdiği kitaplardan bazıları: *İnatçı Keraban*, Jules Verne; *Katledilen Şair*, Guillaume Apollinaire; *Tarih Nasıl Yazılır*, Paul Veyne; *Armağan Üzerine Deneme*, Marcel Mauss; *Gündem*, Eric Vuillard; *Kış – Bir Mevsimin Tarihi*, François Walter; *Yedinci Meleğe Dair Yedi Bahis*, Michel Foucault; *Hürrem*, Jean Desmares.

Bu kitabı,

Yunus Emre'nin Anadolu'daki yollarında
bana rehberlik eden Abidin Dino'nun hatırasına

ve onun sufi deyişlerini onca güzel çeviren
Güzin Dino'ya ithaf ediyorum.

Mümkün müdür, bütün dünya tarihi
yanlış anlaşılmış olsun?
Mümkün müdür, icatlara, ilerlemelere
rağmen, kültüre, dine, felsefeye rağmen
hayatın yüzeyinde kalınsın?

Rainer Maria Rilke,
*Malte Laurids Brigge'nin Notları**

* Çev. Behçet Necatigil, Can, 2019. (ç.n.)

DÜNYANIN TOZU

Canınla süpür cananının eşiğini,
Ancak o zaman gerçek âşık olursun.

Ebû Ali el-Dekkak

TOZ KELİMESİ NASIL SÖYLENİR Osetçede, Urducada, Svahili dilinde? Bütün dillerde olduğu gibi bu dillerde de bu kelime vardır elbet. Belki bir tek Eskimo dilinde yoktur. Toz ve buz bir arada olmaz. Buz ne ufalanır ne dağılır, ancak erir, buharlaşır, oysa toz asla yok olmaz. Kıpır kıpır, çalkantılı, küstahtır, sürekli dönenip durur, oradan oraya konar, latif bir ağ gibi yayılıp kül kül serpilir dünyanın çehresine. Başlangıçta Söz değil Sır vardı. Başlangıçta Toz vardı, âlemin yolcusu, yıldızların toz zerresi halindeki sureti, döl vermeyen polen bulutu. Toza karşı nasıl mücadele edebiliriz, onu nasıl yenebiliriz, nasıl savurup yok edebiliriz ki –o ki asla gülmez–, değil mi ki bizim bir parçamız, değil mi ki dünyamızın değişken ve girift yüzü? Toz asla ortadan kaldırılamaz, ancak yeri değiştirilebilir. En deli rüzgârların, hortumların, kasırgaların ortasında, çılgın ve çalkantılı olsa da sürekliliğini hatta sükûnetini korur. Onu önce beşik gibi sallayan, sonra dağıtan, savuran, hırpalayan, belki ona meydan okuyan rüzgârın suçortağıdır. Onu önce kucaklayıp sarmalar rüzgâr, sonra, uçarı bir nişanlı misali, kaldırıp kaçırarak başka

yataklara kondurup yerleştirir. Bir başka yerde, gezici birliklerini, yığınlarını, durmaksızın yeniden başlayan çalkantılarını, hastalıklı hayaletlerini hemen yeniden biçimlendirecektir toz. Bir toz yığınına güneş ışınlarının altında baktığınızda; bu toz halindeki keramet, bu hummalı tiyatro mevcut dünyayı boşa çıkarmadan önce; henüz biçimini bulamamış, karmakarışık uzuvlarını birleştirmeye çalışan, oluşum halindeki bir melek imgesinin hayalinizde canlandığı oldu mu hiç? Başlangıçta toz vardı. *In principio erat Pulvis*. Toz teolojiktir. Söylemek istediğim buydu.

YUNUS çok uzun süredir, neredeyse en başından beri, canını sıkan ama aynı zamanda da kafasını kurcalayan bu sinsi tozun ortasında yaşıyordu. Sürülerin uğultusuyla, en ufak bir insan adımıyla ve en ufak bir rüzgâr esintisiyle toz, avludan bozkırın enginliğine kadar her şeyin üzerini kaplayıverir. Nereden gelir bu toz, nasıl peyda olur? Manzaranın sürekli ufalanışıyla ortaya çıkar, her dem yeni gibidir, ama aslında yeryüzü kadar eskidir, her halükârda Yunus'un yaşadığı bu Anadolu toprağı kadar eskidir; mavimsi dağların çizdiği ufkuyla, tozun perdelemesine ya da çıplak bırakmasına bağlı olarak durgun yahut hummalı zirveleriyle, çimenli yollarıyla, gün boyu, barut rengi bir dama tahtasını andıran bozkırın üzerine yayılan ya da öğle vakti kavakların cılız gölgelerine yığılan eşek, koyun, deve sürüleriyle şu Anadolu toprağı kadar. O toprak ki Asya'nın uçsuz bucaksız düzlüklerine, İran'ın, sonra Horasan'ın çöllerine, Maveraünnehr'in, Moğolistan'ın bozkırlarına doğru uzanır. Evet, bu inatçı toz buradan gelir, ta Yunus'un yaşadığı dergâha, bu topraktan ve çamurdan tekkeye buradan ulaştırır kâh direngen kâh hummalı peyamını. Nedir bu peyam? Tozun gerçekten bize söyleyecek bir şeyi var mıdır? Zamanın süregitmek ve geçmiş

zaman imparatorluklarının ufalanıp yok oluşlarını duruma göre kâh aceleyle kâh gecikmeyle bize bildirmek için kullanacakları söz ya da soluk mudur toz? Küller misali, birlikte yakılmış, "hayat boyu birbirlerini sevmiş ve yan yana gömülmüş" ve "zannedildiği kadar çılgın olmayan" âşıkların külleri misali bir hatırası olacak mıdır? "Belki de küller sıkışır, birbirine karışır ve birleşirler... Kim bilir? Belki de ilk hallerinin duygusunu, hatırasını tamamen kaybetmemişlerdir, belki kendi ahvallerince tadına vardıkları bir sıcaklık, bir hayat kalıntısı vardır... O halde, şayet özümüzde bir yakınlık yasası varsa, ortak bir varlık oluşturmak bize vergiyse, sonraki asırlarda sizinle bir bütün oluşturmam gerekiyor idiyse, şayet âşığınızın dağılıp gitmiş molekülleri kıpırdanmak, galeyana gelmek ve doğanın içine dağılmış moleküllerinizin peşine düşmek zorundaysa, artık biz var olmadığımızda da size dokunma, sizi hissetme, sevme, arama, sizinle birleşme, size karışma ümidi kalıyor bana!"*

Ortak bir varlık oluşturmak! Bu Anadolu tozu ya da külü kiminle birleşebilir? Göçebe bir kül bu, sürekli arayışta, sürekli tedirgin; solup gitmiş varlıkların ve imparatorlukların hiç dinmeyen silik hatırası, Uzak Asya'dan gelmiş Uygur ya da Moğol tozu, geçmiş zaman süvarilerinin, yok olup gitmiş kervanların ölü külünü andıran gölgesi, ama aynı zamanda gelecek katliamların, dümdüz edilecek şehirlerin habercisi. Evet, Yunus'un her Allah'ın günü tekkenin avlusunda süpürdüğü bu toz, istila edilenlerin, katledilenlerin, boğazlananların nihai ve aşağılayıcı kefeni; günün birinde aynı sonu yaşayacak olanların ölüm sessizliğindeki çığlığıydı. Zira Anadolu'nun kaderi buydu ya da hep böyle olacaktı: kıyıma uğrayan halklar, çölün sessizliğine terk edilmiş ıssız şehirler. Toz, gelecekteki binlerce çığlığın karmaşası, karışımıydı.

---

* Ölü âşıkların küllerine dair bu alıntı Diderot'dan (*Lettres à Sophie Volland*). – yazarın notu